

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
412-2/19
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. ~~14757~~ датум: ~~21.05~~. 2019. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

МОНИТОРИНГ ПОЛИЦИЈСКИХ УПРАВА И СТАНИЦА

Извештај о посети Полицијској управи Крагујевац

Београд, мај 2019. године

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Одељењем руководи начелник, који за рад Одељења и свој рад одговара заштитнику грађана.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународну мрежу помоћи (ИАН). Анексима споразума о сарадњи, закљученим 22. априла 2019. године, сарадња Заштитника грађана у обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре продужена је (на период од једне године) са Иницијативом за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитетом правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународном мрежом помоћи (ИАН).

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВЕ	Полицијска управа у Крагујевцу – седиште ПУ, ПС Баточина и ПС Лапово
ВРЕМЕ ПОСЕТЕ	29. јануар 2019. године

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 25/18.

ОСНОВ ПОСЕТЕ	Послови Националног механизма за превенцију тортуре, у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ЦИЉЕВИ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препорукама из Извештаја НПМ о посети Полицијској управи Крагујевац из 2015. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета ПУ је најављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
САСТАВ ТИМА	Вођа тима: Маја Јовић, Одељење НПМ Члан тима: Ивана Босиљчић, Одељење НПМ

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Посета ПУ Крагујевац обављена је 29. јануара 2019. године и отпочета је у седишту ПУ. Након представљања чланова тима и циљева посете начелници ПУ Крагујевац, НПМ је обишао просторије у које се смештају задржани грађани, обавио је разговор са полицијским службеницима у седишту ПУ и извршио увид у документацију о задржавању лица по Законик у о кривичном поступку (ЗКП)⁴, Закону о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС)⁵, и Закона о прекршајима (ЗОП)⁶.

Чланови НПМ, истог дана, обишли су ПС Баточина и ПС Лапово којом приликом су обавили разговор са начелницима, обишли просторије у које се смештају задржани грађани и остварили увид у документацију о задржавању лица.

У седишту ПУ Крагујевац и ПС Баточина у просторијама за задржавање затечен је по један грађанин који је спавао, док у ПС Лапово није било лица на задржавању у време обављања посете НПМ. Имајући у виду да су оба задржана лица у време посете тима НПМ спавала, а да је документација сачињена у вези са њиховим задржавањем била уредна и да у извештајима лекара о лекарским прегледима обављеним непосредно пре њиховог пријема на задржавање није било забележених повреда, оцењено је да, у датим околностима, задржана лица није нужно будити ради обављања разговора.

1.2.3. САРАДЊА ЗАВОДА СА НПМ

Полицијски службеници ПУ Крагујевац остварили су добру сарадњу са НПМ чиме су омогућили остваривање његовог мандата. Члановима тима пружене су тражене информације, омогућен им је обилазак просторија за задржавање и увид у документацију о задржавању грађана.

⁴ "Сл. гласник РС", бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013 и 55/2014

⁵ "Сл. гласник РС", бр. 41/09, 53/10, 101/11, 32/13 - одлука УС, 55/14, 96/15 - др. закон и 9/16 - одлука УС.

⁶ "Сл. гласник РС", бр. 65/13, 13/16 и 98/16 - одлука УС.

1.3. ПОДАЦИ О ПУ КРАГУЈЕВАЦ

ПОЛИЦИЈСКА УПРАВА	Крагујевац
Адреса ПУ	Трг Слободе бр. 3.
Тел. ПУ	034/502-147, 502-017
Е-mail ПУ	насрукг@mur
Начелник ПУ	Јасмина Рајковић
Полицијска испостава и станице у саставу ПУ	6 полицијских станица и 3 полицијске испоставе
Да ли постоје просторије за полицијско задржавање, у ПУ, у којим ПС и број просторија	ПИ (2 просторије); ПС Лапово (1 просторија) ПС Баточина (1 просторија) ПС Аранђеловац (1 просторија)

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. ПОСТУПАЊЕ ПО РАНИЈЕ УПУЋЕНИМ ПРЕПОРУКАМА

НПМ је од 20. до 21. априла 2015. године обавио редовну системску посету ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу у складу са Планом посета за 2015. годину. Након посете састављен је Извештај,⁷ у ком је упућено 14 препорука за отклањање уочених недостатака.

У наставку су изнете утврђене чињенице о поступању по овим препорукама, по областима и редоследу из Извештаја, као и нова запажања до којих је НПМ дошао током ове посете.

2.1.1. ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ЗАДРЖАНИХ ЛИЦА

Препоруке 2015. година:

1.	У ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу уручиваће се писано обавештење о правима, како је одређено тачком 4. Упутства, лицима задржаним по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима, Закона о полицији и Закона о прекршајима. ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће лицима задржаним по основу ЗКП уручивати два писана обавештења о правима. Једно писано обавештење ће садржати сва права одређена ЗКП, док ће друго садржати сва права предвиђена тачком 4. Упутства. ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће писана обавештења о правима сачињавати у два примерка, од којих ће један уручивати задржаном
----	---

⁷ дел. бр. 18442 датум: 13.05.2015. г.

	лицу, а други ставити у предмет о задржавању. Примерак писаног обавештења о правима, који остаје у предмету о задржавању, мора бити потписан од стране задржаног лица или ће на њему бити констатовано да је лице одбило да исти потпише.
2.	ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу неће у предмете о задржавању улагати медицинску документацију са осетљивим подацима о задржаном лицу.
3.	Министарство унутрашњих послова ће изменити постојеће Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима и ускладити га са релевантним стандардима Савета Европе, тако што ће прописати да полицијски службеници не смеју присуствовати здравственим прегледима лица лишених слободе, изузев ако лекар који врши преглед то захтева. Полицијски службеници ПУ Крагујевац и полицијских станица у њеном саставу неће присуствовати лекарском прегледу задржаних лица, осим ако то затражи лекар који врши преглед. Полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте који су релевантни за доношење одлуке од стране лекара о присуству немедицинског особља лекарском прегледу. Уколико лекар затражи да присуствују, полицијски службеници ће то писано констатовати и биће присутни лекарском прегледу тако да не могу да чују разговор између лекара и задржаног лица.

Према наводима службених лица, у ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу, лицима задржаним по основу Закона о безбедности саобраћаја на путевима, Закона о полицији и Закона о прекршајима уручују се писана обавештења о правима како је одређено тачком 4. Упутства, а лицима задржаним по основу ЗКП, уручује се обавештење које садржи сва права одређена ЗКП и обавештење које садржи сва права предвиђена тачком 4. Упутства.

Међутим, у предметима задржавања у које је тим НПМ остварио увид уочено је да ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу, лицима задржаним по основу ЗКП не уручују, поред обавештења које садржи сва права одређена ЗКП, и писано обавештење које садржи сва права предвиђена тачком 4. Упутства.

С друге стране, у предметима задржавања у које је тим НПМ остварио увид примерци писаних обавештења о правима задржаног лица били су потписани од стране задржаног лица или је на њима било констатовано да је лице одбило да исте потпише.

У предметима задржавања у које је тим НПМ остварио увид, није пронађена медицинска документација, а оформљени су посебни регистратори у које се улаже медицинска документација и који се налазе код старешине тако да се осетљиви подаци из медицинских извештаја не налазе у појединачним предметима о задржавању лица и нису доступни полицијским службеницима.

Према наводима службених лица у ПУ Крагујевац, уведени су обавезни лекарски прегледи сваког лица које треба задржати, а лекарски преглед се обавља непосредно пре уласка лица које треба задржати у просторије за задржавање, и то као редовна процедура. Службена лица су навела да током 2018. године ниједно задржано лице није одбило преглед лекара, а уколико би то био случај, таква чињеница била би евидентирана. *НПМ похваљује наведен начин поступања у раду ПУ Крагујевац и*

полицийских станица у њеном саставу и истиче да је то од великог значаја за превенцију било којег облика злостављања и спречавања некажњивости за исте.

Према речима службених лица лекарски прегледи се обављају у службеним просторијама или просторији за задржавање, на начин да су лекар и лице које треба задржати удаљени од полицијских службеника током трајања прегледа, тако да не могу да чују разговор између лекара и задржаног лица.

Службена лицу су навела и то да током 2018. године није било захтева лекара за присуством полицијских службеника лекарским прегледима, а што би подразумевало ближи положај полицијског службеника лекару и лицу које се прегледа, уз поштовање приватности кроз визуелно надгледање од стране полицијског службеника, а не и слушање садржине разговора.

Препорука 2019. година:

1.

ПРЕПОРУКА

ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће лицима задржаним по основу ЗКП, поред обавештења које садржи сва права одређена ЗКП, уручивати и писано обавештење које садржи сва права предвиђена тачком 4. Упутства.

2.1.2 ПРИМЕНА ПОЛИЦИЈСКИХ ОВЛАШЋЕЊА

Препоруке 2015. година:

4.	ПС Кнић и ПС Аранђеловац ће задржаним лицима дозволити да током задржавања код себе имају решење о задржавању и осталу релевантну документацију (потврда о одузетим предметима, формулар о правима и сл.).
5.	ПС Лапово и ПС Кнић ће сваком задржаном лицу дати на увид записник о задржавању, што ће бити потврђено потписом задржаног лица, а у случају да задржано лице одбије да потпише записник, на записнику ће се констатовати да је лице одбило да исти потпише.
6.	Министарство унутрашњих послова ће изменити Упутство о поступању према доведеним и задржаним лицима тако што ће прописати да ће се средства за везивање користити само када је то заиста неопходно, а не приликом превоза, односно транспорта сваког лица чије се довођење врши, као што је сада одређено. У ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу полицијски службеници неће сваки пут приликом транспорта лица које доводе примењивати средства за везивање, већ ће то чинити само након пажљивог сагледавања конкретних околности које упућују на неопходност везивања одређеног лица, и то у законом предвиђеним случајевима.

Према наводима полицијских службеника задржаним лицима се дозвољава да током задржавања код себе имају решење о задржавању и осталу релевантну документацију (потврда о одузетим предметима, формулар о правима и сл.).

У једном од предмета о задржавању у које је НПМ остварио увид уочено је да потврда о предаји одузетих предмета није потписана, на шта је полицијским службеницима указао на лицу места. Имајући у виду да је потврда о преузимању одузетих предмета потписана, НМП је прихватио изјашњење службених лица да је у питању, највероватније, случајни пропуст у поступању.

У предметима задржавања у које је тим НПМ остварио увид, записници о задржавању су били потписани од стране задржаних лица, а према наводима службених лица, у случајевима када задржано лице одбије да потпише записник, на записнику се то и констатује.

Према речима службених лица у седишту ПУ Крагујевац, лица се увек везују у складу са Упутством, али се употреба средстава за везивање избегава у појединим случајевима, на пример старих и болесних лица. У ПС Баточина и ПС Лапово службена лица су навела да, такође, поступају по Упутству, да изузетке праве у појединим случајевима (нпр. стари и болесни, труднице), као и то да не употребљавају средства за везивање када примењују полицијско овлашћење усмено позивање.

2.1.3. МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ ЗАДРЖАВАЊА

Препоруке 2015. година:

7.	ПУ Крагујевац ће предузети потребне мере како би се унапредио систем видео надзора у просторијама за задржавање и обезбедила приватност задржаних лица, тако што простор око тоалета неће бити јасно видљив (нпр. тако што ће се замутити тај део слике).
8.	ПС Аранђеловац ће унутар просторије за задржавање поставити обавештење о видео надзору.
9.	ПУ Крагујевац ће предузети мере и активности у циљу обезбеђења још једне просторије за задржавање у ПС Аранђеловац.
10.	ПС Лапово ће предузети потребне мере како би се унапредио систем видео надзора у просторији за задржавање и обезбедила приватност задржаних лица, тако што простор око тоалета неће бити јасно видљив (нпр. тако што ће се замутити тај део слике). ПС Лапово ће унутар просторије за задржавање поставити обавештење о видео надзору.
11.	ПС Баточина ће предузети одговарајуће мере и активности како би се просторија за задржавање реновирала и адаптирала према важећим стандардима.
12.	ПУ Крагујевац ће предузети мере и активности у циљу обезбеђења још једне просторије за задржавање у ПС Рача.

Према наводима службених лица, унапређен је систем видео надзора у просторијама за задржавање у ПУ Крагујевац и полицијским станицама у њеном саставу, на тај начин што је на слици која се приказује на монитору затамњен простор око тоалета чиме је обезбеђена приватност задржаних лица. У ПС Баточина напред наведено је потврђено непосредним опажањем слика на монитору, док у ПС Лапово наведено није могло бити потврђено будући да је видео надзор (ДВР уређај) био на поправци због кvara.

У погледу ПС Аранђеловац, према наводима службених лица, постављено је обавештење о видео надзору унутар просторија за задржавање, међутим, није обезбеђена још једна просторија за задржавање. Као и 2015. године, службена лица су указала на потребу за повећањем броја просторија за задржавање, да за то постоје просторни услови, као и да би тиме посао полицијских службеника био знатно олакшан.

Током посете НПМ, у ПС Лапово није радио видео надзор (ДВР уређај) те непосредним опажањем нису могли бити потврђени наводи полицијских службеника да је систем видео надзора у просторијама за задржавање унапређен на тај начин што је на слици која се приказује на монитору затамњен простор око тоалета, а чиме се обезбеђује приватност задржаних лица. Унутар просторије за задржавање постављено је обавештење о видео надзору.

Просторија за задржавање у ПС Баточина је реновирана јануара 2018. године на начин да испуњава важеће стандарде. Димензије просторије су 3,42 x 1,90 x 2,75м. Кревет има дрвено постоље које је постављено на зидни бетонски део, а полу зидом је одвојен од мокрог-санитарног чвора. Прозор, димензија 96 цм x 65 цм усмерен је на двориште, обезбеђен је металном плочом са кружним пропустима и служи као вентилацијски отвор и извор дневне светлости, док се испод прозора налази грејно тело-радијатор које је, такође, заштићено решеткама. Лево од врата налази се тастер за тренутни контакт са полицијским службеницима, који је у функцији, а изнад врата вештачко светло и камера (унутар просторије-обавештење да је под видео надзором).

У ПС Рача просторија за задржавање је и даље ван употребе, али се према наводима службених лица очекује њено реновирање, у складу са трогодишњим планом МУП-а о адаптацији постојећих и изрази нових просторија за задржавање.

НПМ би желео да буде обавештен о томе да ли је планом МУП-а о адаптацији постојећих и изрази нових просторија за задржавање, у складу са Правилником о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица,⁸ предвиђена изградња још једне просторије за задржавање у ПС Аранђеловац.

Препоруке 2019. година:

2.

УТВРЂЕНО У просторији за задржавање у ПС Лапово нема вештачког осветљења. Вештачка светлост која се налази у ходнику зграде и која допире до просторије за задржавање кроз мали (рупичасти) прозор на вратима просторије за задржавање, није довољна јер не омогућава читање без сметњи за вид.
РАЗЛОЗИ <i>Просторије за задржавање морају бити чисте, суве, загрејане у складу са климатским приликама и довољно осветљене природним и вештачким светлом које омогућава читање без сметњи за вид.⁹</i> <i>Органи Републике Србије треба да уложе више напора у циљу побољшања материјалних услова у полицијским ћелијама, прецизније, потребно је побољшати расвету у ћелијама (тј. довољно</i>

⁸ Члан 10. "Сл. гласник РС", бр. 34/2018

⁹ Члан 4. Правилника о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018)

*вештачке расвете за читање – изузимајући периоде спавања – по могућству осветљеност дневним светлом).*¹⁰

ПРЕПОРУКА

ПС Лапово предузеће потребне мере у циљу обезбеђивања вештачког осветљења унутар просторије за задржавање.

2.1.4 ЗАЈЕДНИЧКЕ ПРЕПОРУКЕ

Препоруке 2015. година:

13.	ПУ Крагујевац ће обезбедити кутије са прибором за прву помоћ у седишту Управе, као и у полицијским станицама у њеном саставу.
14.	ПУ Крагујевац ће унапредити систем противпожарне заштите тако што ће на одговарајућим видљивим местима у згради Управе и полицијским станицама у њеном саставу поставити план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а све у циљу заштите физичког интегритета задржаних лица. ПУ Крагујевац и полицијске станице у њеном саставу ће организовати и спровести одговарајућу обуку полицијских службеника из области заштите од пожара.

ПУ Крагујевац је обезбедила кутије са прибором за прву помоћ у седишту Управе, ПС Баточина и ПС Лапово, као и у другим полицијским станицама у њеном саставу.

У седишту ПУ Крагујевац тим НПМ није уочио план евакуације и упутство за поступање у случају пожара, а према наводима службених лица исти су уклоњени са места на којима су били постављени због скорашњег кречења, након чега нису благовремено враћени назад. Противпожарни апарати се налазе на видном и лако доступном месту. У ПС Баточина на видан начин означена су врата за евакуацију за случај пожара у виду писаног обавештења, док таквог или сличног обавештења нема у ПС Лапово, а противпожарни апарати се, у обе ПС, налазе на видном и лако доступном месту. У току посете ПУ Крагујевац, НПМ је информисан да се предузимају мере за организовање и спровођење одговарајућих обука полицијских службеника из области заштите од пожара и руковања противпожарном опремом, како оних у седишту ПУ, тако и у полицијским станицама у њеном саставу.

НПМ је, у кратком року након посете коју је обавио, обавештен о томе да су у седишту ПУ Крагујевац, на одговарајућим видљивим местима унутар зграде, постављени планови евакуације и упутства за поступање у случају пожара. Такође, НПМ је обавештен да су полицијски службеници ПУ Крагујевац, Полицијске испоставе за дежурство и интервенције прошли основну теоријску и практичну обуку из области заштите од пожара.

Имајући у виду наведено, НПМ би желео да буде обавештен о томе да ли су у свим полицијским станицама у саставу ПУ Крагујевац, на одговарајућим видљивим местима унутар тих објеката постављени планови евакуације и упутства за поступање у случају пожара, као и о томе да ли су полицијски службеници у свим полицијским станицама прошли наведену обуку.

¹⁰ Препорука СРТ упућена Влади Републике Србије из 2015. године, параграф 36. тачка 1.